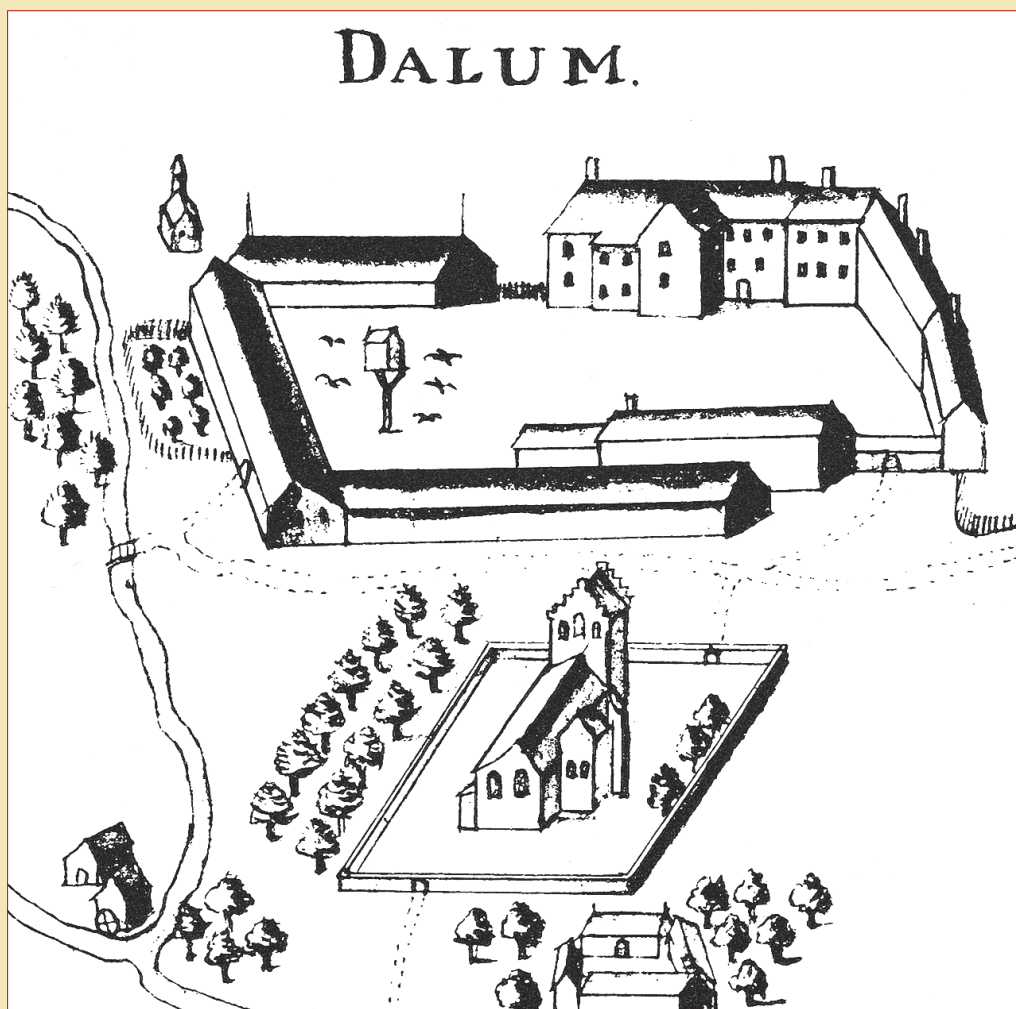

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening

Årsskrift 2007

Dalum-Hjallese
Lokalhistoriske Forening

Redaktion:

Lars Hagensen, Henning Jespersen, Bent Rasmussen og Jytte Raun

Layout:

Mia Fremmelevholm

Grafisk skolepraktik, Odense Tekniske Skole

Tryk:

Erhvervsskolernes Forlag

Oplag:

300

Forside:

Resens Atlas

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening

Årsskrift 2007

Indholdsfortegnelse

Forord	9
Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv	11
Jacob Chresten Conrad Hansen	19
Jacob Hansen	21
Her er endnu en beretning fra Jacob Hansen	21
Dalum Sogns gamle tømrer.	23
Sagn om ildebrande.	25
Hjallese Kirkes historie	27
Da Dalum Kirke fik sit toilet	31
Dalum Rådhus. Før, nu og i fremtiden	34
Erindring om opvækst på nonnernes børnehjem	40

Forord

Et af Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forenings vigtigste formål er at udbrede kendskabet til og forståelsen for kulturhistorien og de kulturhistoriske værdier i Dalum-Hjallese. Udgivelsen af et årsskrift er en af de måder, foreningen vil bidrage til at opfylde dette formål, idet vi her vil bringe indlæg med relation til områdets historie. Redaktionen har bestræbt sig på at bringe både nyt og gammelt, og i det hele taget gøre skriftet så alsidigt som muligt. Artiklerne er ledsaget af billeder fra arkivet store billedsamling, som på den måde udbredes til et større publikum. Forslag til fremtidige artikler modtages meget gerne, og skulle nogen have lyst til selv at skrive, vil alle bidrag blive meget positivt modtaget af redaktionen.

Det er foreningens håb, at læserne med dette årsskrift er blevet lidt klogere på den lokale historie, og at de frem for alt har haft fornøjelse af at læse det.

Foreningen vil gerne rette en stor tak til vore to sponsorer Odense Tekniske Skoles skolepraktik for Mediegrafikere uddannelsen, som har foreslået layout og ombrydning og Erhvervskolernes Forlag, som har trykt årsskriftet. Begge helt uden vederlag

Poul Nielsen

Formand for Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv

1979 – 2007

Af Jytte Raun

Den 23. april 2007 blev Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening stiftet som en støtteforening for arkivet, og hermed var der sat en vigtig milepæl i arkivets historie, som blandt andet har ført til, at dette årsskrift nu foreligger.

Allerede ved arkivets start i 1979 var der overvejelser fremme om at danne en støtteforening, men af forskellige årsager blev det aldrig til noget før nu 28 år efter arkivets oprettelse.

Men lad os starte helt fra begyndelsen, for vi skal nemlig tilbage til 1970, hvor Dalum Kommune ved Kommunalreformen blev en del af den nye storkommune Odense. Kommunen havde længe kæmpet for at bevare sin selvstændighed, men måtte til sidst give op og se Dalum Rådhus forvandlet til områdekantor for en del af den sociale forvaltning og for teknisk afdeling.

Kommunens arkivalier blev flyttet til Odense, men ingeniør Knud Aarøe fra teknisk afdeling frygtede, at den lokale historievilje blive glemt, hvis ingen gjorde noget for at bevare den, og han foranledigede derfor, at de kommunale arkivalier fra teknisk afdeling, som Odense ikke direkte forlangte at få, blev deponeret i et loftsrum i det gamle rådhus.

Her lå de urørt i 9 år, men i 1979 gik stadsskoleinspektør Vagn Eriksen fra Tingløkkeskolen på pension, og det lykkedes Knud Aarøe at overtale Vagn Eriksen til at begynde en registrering af

papirerne fra Dalum Kommune. Han allierede sig hurtigt med Poul Jørgensen, som var lokalkendt og som også kendte til de kommunale forhold, idet han havde været medlem af sognerådet indtil kommunesammenlægningen. Poul Jørgensen kunne sætte navne på en masse af de personer, der var på de efterladte billeder, for han vidste nøje hvem, der boede hvor, da han i en lang årrække var måler aflæser for Dalum-Hjallese Elforsyning, og således havde sin gang i alle husstande.

Det nye arkiv i Dalum-Hjallese blev godkendt af Odense Kommune, og der blev ydet et årligt beløb til arkivets drift. I 1981 ansatte kommunen Jørgen Thomsen som arkivar, og en af hans opgaver var at etablere et samarbejde mellem kommunen og de lokalarkiver, der var oprettet og støtte initiativer til flere arkiver i kommunen.

Det resulterede i opstilling af »Retningslinier for det lokalhistoriske arkiv-samarbejde i Odense Kommune«. Der er foretaget få rettelser til disse retningslinier i de forløbne år, men samarbejdet i det nedsatte arkivudvalg, hvor der holdes to årlige møder og en arkivdag, fungerer stadig på bedste vis.

Et resultat af dette samarbejde var, at Jacob Hansens skab med hans fantastiske samling af lokalhistoriske optegnelser i januar 1982 blev deponeret i vores arkiv.

Lokaleforhold

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv

Arkivet havde sin første billedudstilling på Dalum Rådhus i 1982. Her ser arkivets første arkivleder Vagn Eriksen på nogle af plancherne.

holdt i de første år til i det lokale på 2. sal i det gamle rådhus, hvor Knud Aarø i 1970 deponerede Dalum Kommunes efterladte arkivalier, og først i 1986 fik arkivet stillet endnu et lokale på 2. sal til rådighed. Pladsen var alligevel trang, og bedre egnede arkivlokaler var på ønskesedlen.

Vi skal dog helt frem til 1990 før det ønske gik i opfyldelse, men den 15/3 1990 indviedes arkivets nuværende tilholdssted i bygningen bag det gamle rådhus på 1. sal i en hyggelig, tidligere lærer- og portnerbolig.

Nu ønsker arkivets sig kun et lukket magasin, hvor arkivalierne kan opbevares under de rette forhold så muligheden for, at eftertiden kan få glæde af det indsamlede materiale, bliver meget større. Flytning af et par vægge vil ligeledes gøre det muligt at tage imod kommunens tilbud om at få Dalum Sogneråds

gamle mødebord tilbage til rødderne. Begge dele ser ud til at gå i opfyldelse, når der alligevel skal ske ændringer i arkivbygningen, når biblioteket flytter til det gamle rådhus til sommer.

Samarbejdspartnere

Netop Dalum Bibliotek er en af arkivets godesamarbejdspartnere. Vi har boet dør om dør i mange år og brugt hinandens lokaler til forskellige aktiviteter.

Der har været arrangeret flere fælles arrangementer i forbindelse med eksempelvis Historiens Dag og Arkivernes Dag. Biblioteket er så heldig at have andel i økonomiske midler, så de kan betale for leje af hestevogn, foredragsholder o.l., medens arkivet kan bidrage med sin arbejdskraft og arkivets materialer til udstillinger, billedkavalkader m.m.

Selv om biblioteket snart flytter til det nærliggende gamle rådhus er begge

Der var mange interesserede til arkivudstillingen i Dalum Centret i 1989.

parter enige om at fortsætte det gode samarbejde.

Som nævnt indledningsvis samarbejder arkivet tæt med Stadsarkivet og de øvrige 13 lokalarkiver i Odense Kommune.

Arkivet er naturligvis også medlem af Sammenslutningen af Lokalarkiver (SLA), som er landsorganisation for ca. 450 lokalarkiver. Igennem SLA orienteres arkivet om, hvad der sker i arkiververdenen, og hvilke fælles retningslinier vi skal arbejde efter. Der afholdes kurser, og det er også SLA, der har udviklet registreringsprogrammet Arkibas, som de fleste arkiver bruger til EDB-registrering af deres samlinger.

SLA er organiseret i kredse, og SLA-Fyn er således stedet, hvor vi har tæt kontakt til de fynske lokalarkiver.

Arkivet har også et fortrinligt samarbejde med områdets tre skoler. Allerede få år efter arkivets oprettelse forærede Tinglekkeskolen arkivet alle sine elevbilleder. For nogle år siden lånte vi Dalumskolens elevbilleder, som vi fik scannet, og Hjalleseskolen har også indvilliget i,

at vi låner deres billeder til scanning. Endnu har vi ikke nået Hjalleseskolen, men det er planen at få det gjort snarest. Arkivet arbejder på at få noteret alle navne på eleverne på billederne, og der har været stor interesse fra arkivets gæster for at hjælpe med det.

I forbindelse med Tinglekkeskolens 50 års jubilæum i 2002 lavede arkivet en udstilling på skolen, og i årenes løb har der været mange skoleklasser på besøg i arkivet, hvor vi kan fortælle lidt om, hvordan der var i Dalum-Hjalleseskole i gamle dage.

Mange elever har søgt hjælp i arkivet, når de skulle lave projekter med lokalhistoriske emner, og det har været en fornøjelse at opleve deres interesse for den nære historie.

Hvad laver vi i arkivet?

Hermed er der løftet en lille flig af, hvad det egentlig er, vi laver på arkivet. Vores fornemste opgave og formålet med at have et arkiv er at indsamle, bevare, registrere og formidle.

Indsamling af materiale som er med

På Arkivernes Dag i 1995 kørte hestevognen to ture i Hjallese og to i Fruens Bøge, hvor henholdsvis Bent Rasmussen og Poul Jørgensen fortalte om områdets historie.

til at fortælle noget om Dalum-Hjallese historie er en meget vigtig del af vores arbejde. Ingen er pligtige til at aflevere noget til os, men jo flere der gør det, jo bedre bevares kilderne til områdets historie, og dermed har vi lettere ved at hjælpe de brugere, der kommer i arkivet for at søge oplysninger.

Det indsamlede materiale skal selvfølgelig arkiveres på en sådan måde, så det bevares bedst muligt for eftertiden. Det indsamlede materiale skal vi kunne finde igen, når vi skal bruge det, hvorfor det skal registreres – det vender vi tilbage til senere.

Formidlingen af det indsamlede er uhyre vigtig, for hvis vi ikke hele tiden gør opmærksom på, hvad det er, vi gerne vil modtage, og at vi har en samling, der er værd at stifte bekendtskab med, så glemmer beboerne, at vi er der, og så får vi ingen nye afleveringer. Indsamling,

bevaring, registrering og formidling hænger derfor meget nøje sammen og det er i alt sin enkelthed, hvad vi laver i arkivet. Men hvordan griber vi det helt konkret an?

Formidling

Hvis vi starter med det sidste – formidlingen – så prøver vi at gribe alle chancer for at gøre os bemærket. Vi har jævnligt gennem en lang årrække leveret billeder og oplysninger til Hanne Kaarsted fra Dalum-Hjallese Avis, og til gengæld har vi fået omtale i avisen, når der har været særlige begivenheder eller arrangementer i arkivet. Det er et samarbejde, som vi er meget glade ved, og som har stor effekt på besøgstallet i arkivet.

Arkivets tidligere formand Bent Rasmussen er en flittig foredragsholder, og han har gennem årene holdt utallige foredrag om forskellige lokalhistoriske

Den trange plads i arkivlokalerne udnyttes fuldt ud, når der er arrangementer. Her en søjle med billeder fra Arkivernes Dag i 1999. Hjerterne skyldes, at årets tema var kærlighed i forskellige sammenhænge.

emner, hvor der samtidig er blevet gjort opmærksom på arkivets eksistens og reklameret lidt for arkivets spændende billeder, der i mange tilfælde ledsagede foredragene som lysbilleder.

Billedudstillinger vækker altid interesse, og siden arkivets første udstilling d. 23. og 24. januar 1982 har der været lavet utallige udstillinger, store som små og over mange forskellige temaer.

Vi har kun plads til mindre udstillinger i arkivets egne lokaler, men bibliotekets lokaler har været taget i brug, Dalum Kirkekaneks har flere gange lagt lokaler til og for år tilbage havde vi udstillingsstand på julemessen i Dalumhallen. Vi har flere gange lånt ledige butikker i Dalum Centret til udstillinger, senest til Arkivernes Dag i 2003 som blev en kæm-

pesucces med rigtig mange besøgende, der lagde vejen forbi på vej ud at handle. Her kom vi i forbindelse med mange nye mennesker, som ikke i forvejen vidste noget om arkivet.

Som tidligere nævnt har arkivet haft mange fælles arrangementer med Dalum Bibliotek f.eks. hestevognsture rundt i både Hjallesø og Fruens Bøge med folk fra arkivet til at fortælle om områdets historie kombineret med åbent hus i både bibliotek og arkiv og med udstilling, videofremvisning m.m. Et år havde vi erstattet hestevognsturene med en byvandring til fods ad Dalumvej.

I 1996 udgav Anders W. Berthelsen Dalum-Hjallesø Bogen, som i høj grad satte fokus på vores område. Arkivets andel i bogen bestod i assistance til forfatteren til at finde de gode historier frem i arkivet og levering af en række fotos. Bogen blev godt modtaget af områdets beboere, og fra arkivets side var vi meget glade for, at der kom en moderne opfølgning til fire binds værket Dalum Sogns Historie, som Dalum Kommune udgav i perioden 1959-1968.

Indsamling

Vi må tilstå, at vi ikke har haft mange indsamlingskampagner – faktisk slet ingen. Det er dog ikke ensbetydende med, at vi ikke opfordrer private, erhvervsdrivende og foreninger, som vi ved ligger inde med interessant materiale, til at aflevere det. Men i langt de fleste tilfælde kommer indleveringerne af sig selv, når vi har haft udstilling eller på anden måde gjort os bemærket.

En anden måde at forøge samlingerne på, er ved selv at dokumentere områdets

I 2007 var der sat fokus på Jacob Hansen med foredrag og billedudstilling. Mange besøgende i arkivet benyttede også lejligheden til at se, hvad Jacob Hansens skak indeholdt.

historie. Mange tænker ikke på, at nutiden hurtigt bliver historie. Arkivet har derfor et projekt i gang med at fotografere nye virksomheder og forretninger i vores område. I de seneste år er der sket en rivende udvikling tænk blot på erhvervsområdet bag Landbrugsskolen og langs motorvejen.

I det hele taget forsøger vi at være »på pletten«, når der sker noget særligt eksempelvis som for nogle år siden, hvor Post Danmark cykelløbet havde lagt sin rute igennem Dalum. Det fik vi nogle gode billeder af.

I mange år har nogle af arkivets medarbejdere også optaget beretninger på bånd fra beboere, som havde noget interessant at fortælle, der vedrørte Dalum-Hjallese.

Nu er vi endda blevet så moderne, at interviews og beretninger optages på video, som kan overføres til DVD, hvis det

ønskes. Der er også lavet videooptagelser fra Hjallesgade og fra Fåborgvej/Dalumvej ledsaget af beretninger om, hvad der tidligere har været, eller hvordan der har set ud før i tiden på disse steder.

En af arkivets medarbejdere har arbejdet med historien bag områdets gadenavne, og det er der kommet et lille trykt hæfte ud af. Planen er, at et nyt oplag skal forøges med historien om Hjalleses gårde.

Registrering

Alt, hvad der afleveres i arkivet, registreres i det førnævnte registreringsprogram Arkibas, som også indeholder en søgefunktion, så materialet hurtigt kan findes frem.

Det stod hurtigt klart for arkivmedarbejderne, at registrering på EDB var noget, der skulle satses på. Tilbage i 1990'erne var det meget kostbart at ind-

købe både hard- og software, og arkivet var derfor nødt til at skaffe penge ud over det beskedne kommunetilskud.

Vi skrev derfor en masse fondsansøgninger og blev glædeligt overraskede over, at vi i november 1993 havde fået 20.000 kr. fra Ingeniør N.M. Knudsens Fond, 10.000 kr. fra Micro Matic og 5.000 kr. fra Sparekassen Bikuben. Det satte os i stand til at købe Arkibas programmet, en computer og en printer.

Arkivets ambitiøse mål var, at alle arkivalier i arkivet med tiden skulle lægges ind i Arkibas – det arbejder vi stadig på nu 14 år efter, men vi skal nok nå det engang! Alt nyindkommet registreres selvfølgelig i Arkibas, og så lægger vi de manuelle registreringer fra tidligere ind efterhånden som vi får tid til det.

I 1998 fik vi endnu en computer og etableret et netværk mellem begge maskiner, så to kunne arbejde samtidig.

I 2001 blev begge maskiner udskiftet til nyere modeller, og i 2002 kom arkivet »på nettet« takket være gode forbindelser til Dalum Antennelaug, som sørger for, at vi er koblet på Stofanet uden omkostninger for arkivet.

EDB-registreringen har medført, at arkivet har kunnet levere data til landsdækkende portaler. Allerede i 1999 deltog arkivet i et pilotprojekt, som viste, at det kunne lade sig gøre at samkøre data fra forskellige registreringsprogrammer, idet både lokalarkiverne, landsarkiverne, Rigsarkivet, Det Kgl. Bibliotek og flere andre institutioner leverede data til en fælles portal Danmarks Nationale Privatarkivdatabase (DANPA), hvori brugere kunne søge data på internettet. DANPA er for øjeblikket ved for anden

gang at blive opdateret.

I 2001 deltog arkivet ligeledes i et projekt, som mandede ud i internetportalen www.historiefyn.dk, hvor arkivet leverede data, billeder og gode historier om håndværk på Fyn. Projektet var et led i det såkaldte ABM-samarbejde mellem arkiver, biblioteker og museer, og ud over at formidle arkivets samlinger tjente vi 12.000 kr. til arkivet. Det var vores andel af de projektpenge, der var afsat til formålet.

Det er jo lidt usædvanligt, at arkivet får penge for sit arbejde, men det skete faktisk også i 1999, hvor Dalum-Hjallese Elforsyning blev fusioneret med Energi Fyn og fraflyttede sine lokaler på Elvej, hvor værket havde holdt til siden starten i 1911.

Hele værkets arkiv blev afleveret til arkivet, og samtidig fik vi foræret 15.000 kr. Elforsyningen var en markant virksomhed i området, og arkivet var meget glad for, at vi fik mulighed for at sikre arkivalierne for eftertiden.

Inden fraflytningen blev hele virksomheden videofilmset, og arkivet har lavet interviews på video med bestyrelsens formand, tillidsmanden og måler-aflæseren, således at både historien og de overvejelser, der førte til fusionen er dokumenteret.

De ekstra penge, som arkivet på disse måder har fået til rådighed, har bevirket, at vi har haft mulighed for hele tiden at følge med i IT-udviklingen, som til stadighed kræver nye tiltag.

Inden for de senere år har vi anskaffet billedscanner og brænder til CD-Rom, og i 2008 forventer vi at skifte til det nyeste Arkibas program, hvor registre-

ringerne foregår på nettet. Det er spændende at være med i IT-udviklingen, men afgjort også en udfordring for arkivmedarbejderne.

Hvordan arbejdes der i arkivet?

Arkivet har kun haft tre formænd i de 28 år, det har eksisteret. Vagn Eriksen virkede fra 1979 – 1988, hvor Bent Rasmussen tog over. I 1997 blev Jytte Raun arkivleder, men Bent Rasmussen trådte kun et skridt tilbage for at få tid til andre fritidsinteresser. Han er stadig aktiv i arkivets arbejde.

For øjeblikket består arkivets arbejdsgruppe af ti personer, som alle er ulønnede, frivillige medarbejdere, som har hver sit arbejdsområde.

Meget arbejde sker ved computerne, og derfor er man nødt til at arbejde på forskellige tidspunkter. To gange om måneden samles alle til møde med gensidig orientering og hyggesnak.

Arkivet har åbent hver torsdag fra kl. 16.00 – 17.30 eller ifølge aftale.

Foreningsdannelsen i 2007

Som nævnt indledningsvis blev der i 2007 sat en ny milepæl i arkivets historie, idet arkivet blev en del af Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening. Det har betydet ny organisation og nye vedtægter.

Tidligere valgte arkivet formand, næstformand, kasserer og sekretær, men disse valg foregår nu i foreningsregi. På den kommende generalforsamling i marts 2008 aflægges arkivets beretning og arkivregnskabet for det forløbne år sideløbende med foreningens.

Arkivet er glad for det nye samar-

bejde med foreningen, som må siges at være kommet godt i gang. I skrivende stund er der over 100 medlemmer, og både forening og arkiv glæder sig meget til at præsentere et årsskrift for medlemmerne. Det er vores håb, at det vil være med til at skærpe interessen for Dalum-Hjallese historie.

Jytte Raun har siden 1997 været arkivleder for Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv og siden 2001 formand for Odense-arkivernes Arkivudvalg. Er styrelsesmedlem i Sammenslutningen af Lokalarkiver (SLA) fra 2006 og tidligere i perioden 1994-2001

Det stod i Dalum-Hjallese avis i 1926:

Husk
Wesley Hansens
Skræderforretning
Faaborgvej 17.
Telefon 128.
Efteraarsvarerne,
saavel i Paletot- som i
Habitstoffer,
er hjemkommen.
Gode Varer.
Rimelige Priser.

Ærede Husmoder!
Gør Deres Indkøb i Kød- og
Fedevarerforretningen
Fredag og Lørdag.
Telf. 25. **Hjallese.** Telf. 25.
H. HENNINGSEN.

Jacob Chresten Conrad Hansen

Sognerådsformand, lokalhistoriker og æresborger

Af Bent Rasmussen

Jacob Hansen blev født 10. januar 1882 i Sankt Hans Sogn som søn af gartner Anders Hansen og hustruen Kirsten.

Allerede da Jacob var fire år flyttede familien til Hjallese og bosatte sig i Zachariashuset, Hjallesegade 24, hvor man anlagde frilandsgartneri, som Jacob se-

ner fik sin manddomsgerning med.

Som syvårig begyndte han sin skolegang i den gamle rytterskole fra 1722. Skolegangen blev just ikke nogen opmuntrende oplevelse på grund af en meget hidsig lærer, som hænderne sad løst på. Der blev delt mange øretæver ud. Det bødede noget på skolegangen for Jacob, at han sad ved skolebord med en

rigtig god kammerat, Niels Jul Nielsen fra husmandsstedet, Odensevej 12.

De to blev i øvrigt markante skikkelser i deres sogne, hvor veje blev opkaldt efter dem: Jacob Hansens Vej i Hjallesø og Niels Juls Vej i Dømmestrup.

Lokalhistorisk interesse

Jacob Hansens historiske interesse blev allerede vakt af bedstemoderen. Hun var en eminent fortæller.

Herefter skete der ikke noget før 1913. Han blev formand for kirkeudvalget. Her blev han rygende uenig med præst og menighedsråd. Man ville flytte ligstenen for Alhed og Ane Friis (de to sidste nonner). Den lå i gulvet foran alteret. Et par år senere beviste Jacob Hansen, at det var ham, som havde ret. Undersøgelsen førte til mere interesse for sognehistorien.

I årene 1923-1926 samlede han en del sognehistorie i Dalum-Hjallesø Avis, men han var ikke helt tilfreds med resultatet og stoppede igen.

Jacob Hansens huslæge, Herman Petersen animerede dog senere Jacob Hansen til at gøre noget ved alle de mange værdifulde optegnelser. Det resulterede i en forbindelse til adjunkt Knud Mortensen, som så fuldførte de fire bind af Dalum Sogns Historie. Mange af Jacob Hansens beretninger blev dog ikke trykt, men Dalum-Hjallesø Lokalhistoriske Arkiv råder over skabet med hans store historiske samling, hvoraf der i nærværende årsskrift bringes forskellige beretninger.

Politisk interesse

Den 1. april 1959 blev Jacob Hansen udnævnt til æresborger i sognet. Det før-

ste bind i sognehistorien udkom samme dag, der var kommunens 50 år jubilæumsdag.

Jacob Hansen blev allerede valgt ind i sognerådet i 1913 af socialdemokraterne. 1917 blev han sognerådsformand, en bestilling han bestred til 1937, hvor han udførte et stort og kulturelt arbejde gennem de mange år.

Bent Rasmussen er medarbejder i lokalarkivet og har tidligere været formand/arkivleder i perioden 1988 – 1997.

Jacob Hansen

holdt meget af at færdes i sognet og få ældre mennesker til at fortælle erindringer.

*Afhjulmand Jørgen Sørensen, Hjallese
Bearbejdet af Bent Rasmussen*

Han fortæller, at han i 1876 havde været i lejren ved Hald og rejste hjem. Det var den 26. juli, han kom med et af flådens skibe fra Horsens til Odense.

De rejste fra Horsens om morgenen og skulle have været i Odense ved middagstid, men det blev et frygteligt uvejr med torden, tåge og regn så tæt, at de ikke kunne se mere end to alen frem for sig, og da der var tre et halvt kompagni soldater af 16. bataljon fra Odense om bord, lå skibet så dybt, at det ikke kunne gå ind i Odense Havn, men måtte landsætte soldaterne i Stige, hvorfra de dyngvåde soldater måtte marchere til Odense.

Det var en streng tur, for de havde stået op hele vejen, og selv om de havde kapper på, blev de alligevel gennemblødt, så det var en tung dragt at stå med.

Soldaterne havde lige fået udleveret geværer af den nye model (1869). De fik

ordre til, at de skulle beskytte låsen ved at holde den ind mellem benene – det eneste sted de kunne beskytte den for regnen.

Om turen fortalte han, at da de kom til ind i Odense Fjord lettede det noget op, og de kunne da se røg ind over byen, og da de kom i land blev der sagt, at det var den nybyggede Dalum Papirfabrik, der brændte.

Det var det imidlertid ikke, men det var Torpegården i Hjallese, der brændte som følge af tordenvejret.

Det var meningen, at hele 16. batalion skulle have været med skibet, men det kunne så ikke tage dem alle sammen, og det halve kompagni måtte så blive i Horsens.

Mellem dem, der således blev i Horsens, var blandt andre forkarlen fra Torpegården, Anders Petersen, senere husmand på Raet i Stenløse Sogn, som så først kom hjem nogle dage senere, og da var alt hans tøj brændt.

Her er endnu en beretning fra Jacob Hansen

Bearbejdet af Bent Rasmussen

Da havemand Hans Andersen, Lindved friede til enken Mette Marie Zachariasdatter i Hjallese.

Hans Andersen

Hans Andersen var efter ca. 25 års ægteskab blevet enkemand. Han boede nu

ene i Skovhuset ved Lindved, hvor han havde en ko. Han var ellers havemand på Lindved, så han havde vanskeligt ved at få ko og hus passet og følte sig ensom.

Da han nu havde hørt, at der i Hjallese i Zachariashuset var en enke på omtrent samme alder, mente han, at det kunne være et passende parti for ham. Hun var blevet enke et par år i forvejen og sad i

Zachariashuset med Jacob Hansens gartneri. Jacob Hansen ses i hvid jakke sammen med det øvrige personale.

en lille god ejendom, så han var klar over, der nok måtte gøres noget ekstra.

Som før nævnt havde han en ko, men den mælk, som kunne samles fra én ko var ikke meget. Så var der nogle husmænd, som lagde sammen, således at de kunne levere en otting ad gangen. Han fik det så meget sådan, at han samlede det sammen ved sig i sommeren 1866, fik ottingen fyldt og begav sig på vej til købmanden i Odense. Han benyttede nu lejligheden til at gå om ad Hjallesø by med smørret på nakken og gøre enken et besøg. Det gav jo et godt indtryk, når han havde sådan en otting smør at sælge.

Mette Zachariasdatter

Mette Zachariasdatter opholdt sig da på det tidspunkt, da han gik forbi marken nede på Hjallesøgade, ude foran huset, men da han så kom ind ad gangen henne fra Zachariasyden, blev hun nysgerrig efter, hvad han ville hende.

Hun var nu ellers ikke ukendt med, at der kom mænd til hende for husets skyld, og hun fik da også den tanke, at han kom i dette ærinde, og hun bød ham da ind at få en gang at drikke, for når han gik

med sådan en byrde så lang en vej, kunne han nok trænge til det.

Nå, de kom så til at tale om forskellige ting, så hun fik indtryk af, at manden var en praktisk mand, som var interesseret i det daglige udkomme – nok så meget som de andre af dem, der havde gjort deres hoser grønne for hende, og da han tilbød at give hende en håndsækning engang imellem – hun var jo ene om at klare sagerne, da der ingen mand var i huset, og hun havde to køer og hendes moder, der var enke og var firs år – så kunne hun ikke andet end at sige ja til tilbuddet.

Hun fik hurtigt syn for, at det var en mand, der ville bestille noget, så de blev ret hurtigt enige om, at de godt kunne arbejde sammen, og det endte da med, at Hans Andersen rejste fra Lindved og giftede sig med konen og overtog Zachariashuset i Hjallesø.

Zachariashuset

Det var endnu fæstehus under Kristiansdal, men enken havde arvefæsteret til det, og nogle år senere købte de så huset til fri ejendom.

Hans Andersen blev en vellidt mand i byen. Det var en mand, der kunne give en hånds-rækning, hvor der var et stykke vanskeligt arbejde at gøre af alle slags, og det gav sig kendeligt udslag, da de to, som begge havde haft bryllup første gang for over 50 år siden, holdt sølvbryllup i Hjaltese, nemlig den 6. april 1892.

De boede nu som aftægtsfolk hos en

søn i Zachariashuset. Det var småt med husplads, og bymændene ordnede det således, at de fik naboen Anders Pedersen til at holde sølvbrylluppet i sin storstue og forærede dem to lænestole. Dette sølvbryllup var jo næsten at betragte som et guldbryllup.

Zachariashuset blev senere bopæl for Jacob Hansen.

Dalum Sogns gamle tømrer

Beretning af Jacob Hansen

Bearbejdet af Bent Rasmussen

I ældre tid var det almindeligt, at håndværkere tog ud på det sted, hvor bohave og lignende skulle bruges, – ikke som nu, hvor det meste bliver lavet på værksted og ved maskiner.

Jeg husker den gamle tømrer, som til-lige var snedker. Han kom regelmæssigt en gang om året til mine forældre og lavede, hvad der var af småting.

Han var en af de rigtige gamle håndværkere. Han var også ud af en gammel tømrerfamilie. Hans far var tømrer, hans morfar var tømrer og hans farfar vist også, og for øvrigt blev alle hans fem sønner tømrere.

Tømrerens værktøj

Når Hans Tømrer kom på arbejde, så var han i fuld udrustning – i ordets bedste forstand. Hans var lidt under middel-højde, men bred og kraftig. Han havde alt det værktøj med, som skulle bruges ved almindeligt forekommende tømrer- og snedkerarbejde (fagene var ikke så adskilte dengang).

Hans oppakning bestod i en binde-økse over skulderen, og her hang hans to save – en stor og en lille, og somme tider også en sav med meget smal klinge.

Så havde han et læderbælte om livet, og heri bar han en skarøkse, et redskab, som han kunne lave næsten alt træar-bejde med (nutidens tømrere bruger jo næsten slet ikke dette redskab).

Desuden havde han en stor læderta-ske med høvle, stemmejern, bor og bor-sving. Uden på tasken hang igen en stor jernvinkel, somme tider også borsvinget, dersom der ikke var plads i tasken.

Jacob som hjælper

Han havde jo almindeligvis i forvejen talt med mine forældre om, hvad der skulle laves. Skulle der endelig laves andre ting end der kunne laves med disse redskaber, så var det min lod at gå ud til ham og hjælpe til med at bære det.

Jeg var således ude at hente en klovsav til at gennemsave tømmer og brædder på tværliden med. Det var et stort tungt redskab at bære.

Når det var større træstammer, der skulle gennemsaves, så skulle der bruges

en langsav. Udsavning med langsav foregik på følgende måde: Der blev gravet en hule i jorden så lang som stammen var af en bredde på 1 ½ alen og samme dybde.

Når den opkastede jord blev lagt ved siden af hulen, så dannede hulen et rum så stort, at en mand kunne gå under træstammen, når denne blev rullet ud over hulen på nogle overliggere af tømmer.

Oven på stammen gik så tømmeren og styrede saven, medens der var en mand underneden, der måtte slæbe hårdst, da disse save kun skar til den ene side, nemlig nedad.

Tømmerens historier

Foruden det interessante ved at se på og være med til at arbejde sammen med tømmeren var han også meget interessant at høre på, når han fortalte historier fra sine yngre dage.

Jeg husker således, når han fortalte om sin deltagelse i krigen 1864, hvor han havde haft den meget betydelige stilling at være underbefalingsmand i brændevinsdepotet på Als, hvorfra mandskabet ved Dybbølstillingen forsynedes.

De var almindeligvis godt underrettet om, hvad der skulle ske i den kommende tid, når der skulle gøres udfald mod fjenden, så skulle der udleveres ekstra store portioner brændevin, og det var en vanskelig stilling, da folkene, han havde med at gøre, ikke havde nogen særlig militæruddannelse eller var militærdisciplinerede, men arbejdssoldater uden våben, så de var sommetider vanskelige at få til at gå ud til linierne, hvor der kæmpedes.

Han måtte undertiden give dem en

del at drikke for at sætte modet op, men så traf det sig også, at de fik for meget og ikke nåede ud til de kæmpende soldater, men blev liggende på vejen, og som befalingsmand var det jo ham, der fik ubehagelighederne, når det ikke gik rigtigt til.

Mads Jørgensen

Tømrer Mads Jørgensen var søn af tømrer Jørgen Madsen i Kogsbølle og hustru Ane Kirstine født Rasmussen. Hun var datter af tømrer Rasmus Jensen og hustru Anne Marie født Madsen. Mads Jørgensen var født den 28/12 1837 i Kogsbølle.

Det stod i Dalum-Hjallese avis den 12. maj 1993

MØD
STATSMINISTER
**POUL
NYRUP
RASMUSSEN**

Lørdag den 15. maj
kl. 8.30-10.00 i
**HAVEFORENINGEN
LILLETØFTEN**

Dalumvej - 5260 Odense S
(overfor Dalumhallerne)

PROGRAM:

Kl. 8.30: Velkomst
Kl. 9.00: Poul Nyrup Rasmussen
Kl. 9.30: Anker Boye (borgmesterkandidat)
Kl. 10.00: Afslutning

Den gamle Rikkesmindegård var i bindingsværk og med stråtag og lå helt ud til Faaborgvej.

Sagn om ildebrande

Nedskrevet af Bent Rasmussen

Da 5 gårde i Hjallose brændte

Ved branden i Hjallose i 1780, hvor fem gårde i den vestlige del, nord for bygaden brændte, var der ingen af gårdmændene hjemme. De var ude i Agermosen for at afgøre et afvandingsspørgsmål.

Det var om formiddagen, og da en af mændene så, at det røg stærkt ved den vestligste gård, spurgte han manden fra denne gård, om de bagte hjemme ved ham, men straks efter blev de klar over, at der var ild i gården.

De skyndte sig hjem, men ilden havde da så stærkt fat, at der gik ild i fem gårde, før branden nåede at blive slukket.

Fortalt til Jacob Hansen af Mette Zachariasdatter, der havde det fra sin mor.

Da Hedelandsgården brændte

Ved branden på Hedelandsgården ca. 1875-76 blev et lille barn båret ud af sin moder, men for at redde noget mere, lagde hun barnet ved et gærde, hvor hun mente, det lå beskyttet, og rendte ind i huset efter mere tøj.

Idet hun kom ud igen, så hun til sin forfærdelse, at en plag, der var sluppet løs ud af den brændende gård, sprang over gærdet netop på det sted, hvor hun havde lagt barnet og troede straks, at barnet var blevet lemlæstet, men barnet fejlede slet intet.

Plagen havde haft så meget fart på, at

den var sprunget langt over det. Barnet levede og blev en gammel mand, som endnu har efterkommere i Hjallesø.

Fortalt til Jacob Hansen af en af disse: A.N.

Da Rasmindegården brændte

Da Rasmindegården brændte i 1843 blev en mand, der hed ... med tilnavnet Hat mistænkt for at have påsat branden.

Det var en mand fra Vissenbjerg, som kørte rundt og solgte sorte lerfade og Revlingekoste. Han overnattede i Hjallesø den nat.

Han vedgik imidlertid aldrig branden, men det mærkelige var, at det ikke skulle have været den gård, der brændte, men nabogården, og så var det endda det mærkelige, at der var ingen, der vidste, om ham, som alle troede havde sat ild på, havde gjort det for at skade manden eller for at gavne ham, for det var en gammel gård, der stod

for at skulle flyttes ud på marken.

Fortalt til Jacob Hansen af J.L.

Da Rikkesminde brændte

Da Rikkesminde brændte i 1887 lå den gamle enkefru Clausen syg, så hun blev båret ud af huset i sin seng.

Branden opstod om formiddagen ved lynnedslag – der kom kun det samme lyn. Det var Mikkelsaftensdag, og de skulle have andesteg om aftenen (Det var Helligaften den gang).

Anden var sat i komfurovnen, men man troede jo ikke, at der blev nogen and den aften, men da de ud på eftermiddagen fik ryddet op på brandtomten, viste det sig, at anden stod velbevaret stegt i ovnen. Den var færdigstegt af varmen fra branden.

Fortalt til Jacob Hansen af Mads Jørgensen, Dalum.

Det stod i Dalum-Hjallesø avis den 9. november 1977

SPAREKASSEN FYN
Rikkesminde afd., Fåborgvej 22-24, 5250 Odense SV,
Telefon 12 47 33. Giro 9 08 44 44.

Vi vil gerne gøre åbningsdagen festlig for vore kunder -

Siden okt. 1976 har Sparekassens tidligere Fåborgvej afd. og Rikkesminde afd. været midlertidigt samlet under samme tag i Rikkesminde afdelingen på Sdr. Boulevard, medens Sparekassens nye afdeling blev opført på Fåborgvej 22-24. Den 14. nov. flytter hele personalet ind i den nye bygning på Fåborgvej, som fremover kommer til at hedde RIKKESMINDE AFD. Med andre ord, 2 afdelinger bliver til 1 i et velindrettet hus, hvor der er taget alle hensyn til, at både kunder og personale kan få bedst mulige forhold.

For at fejre begivenheden har vi planlagt forskellige hyggelige indslag løbet af dagen, og der er overraskelser både til de voksne og til børnene.

Grundstensnedlæggelsen den 3. august 1982. Fra venstre ses menighedsrådsformand Kaj Søby Christensen, biskop K.C. Holm, pastor Poul Schmidt-Møller og fra FDF Jan Knudsen.

Hjallese Kirkes historie

Af Ivar Vestergaard

Der var nogle beboere og ledere fra KFUK-spejderne i Hjallese, som ønskede en kirke i Hjallese. Andre mente, det ikke var nødvendigt, da der var plads nok i Dalum Kirke. Sådan har jeg fået det fortalt, og alligevel er der nogle, som har arbejdet med tanken om en ny kirke i Hjallese.

Den 6. december 1968 i forbindelse med et møde i Dalum Sogns menighedsråd nedsattes på forslag af skatteinspektør Kaj Søby Christensen et udvalg til forberedelse af en kirkesag i Hjallese, således at udvalgets første opgave blev begrænset til en foreløbig undersøgelse uden egentlige beføjelser. Udvalget kom til at bestå af følgende:

- Kaj Søby Christensen, formand

- Evald Madsen, sekretær
- Lise Inger Tryggedsson.

Den tidligere Hjallese Kirke

Det var tidligere oplyst, at der i Dalum kommunes dispositionsplan i Hjallese var afsat grund til en kirke på det sted i Hjallese, hvor der tidligere havde ligget en kirke.

Ifølge Dalum Sogns historie, bind 1, 1. del, side 40 fortælles en enkelt begivenhed fra Hjallese Kirke, at Hjallese Kirke indgår som et vigtigt led i Danmarks politiske historie.

Det var her, den fynske adel 9. juli 1534 gik ind for at anerkende prins Christian (III) som Danmarks konge, ligesom den jyske adel kort forinden havde gjort det i Ry Kirke.

Desværre fik kirken en krank skæbne

Fra processionen på indvielsesdagen den 11. september 1983.

få årtier efter. Jørgen Marsvin, der var lensmand på Odensegård, fik 22. november 1576 kgl. Gavebrev på den ved Dalum liggende kirke kaldet Hielles med tilladelse til at nedbryde kirken og kirkeladen og anvende mursten og tømmer derfra til eget brug. Materialerne blev anvendt ude på Hollufgård.

Den gamle kirke lå på det sted, hvorpå senere rytterskolen blev bygget i 1722. Den skole ophørte sin funktion som skole i 1966 og blev nedbrudt i 1968.

Det første udvalg

Ved et menighedsrådsmøde i april 1969 blev der nedsat det første udvalg, som skulle arbejde videre med planerne om en kirke i Hjallesø. Udvalget var på fem medlemmer, bestående af:

- Kaj Søby Christensen
- Frans Olaf Hallin
- Evald Madsen
- Anker Stensgaard
- Lise Inger Tryggedsson.

Efter mange års udvalgsarbejde kom der gang i arbejdet.

Der blev skiftet arkitekt undervejs. Der var også andre ting, der gjorde, at planerne gik i stå. Det var arkitekt Ebbe

Lehn Petersen, Odense, der tegnede kirken.

Byggeriets gang

Flere gange har der været opstillet tidsplaner for byggeriet, men nu kom det i gang:

- Licitation den 12. januar 1982
- Jordarbejdet påbegyndtes den 1. januar 1982
- Murerarbejdet påbegyndtes den 1. april 1982
- Rejsegilde i oktober 1982
- Indvielse i september 1983.

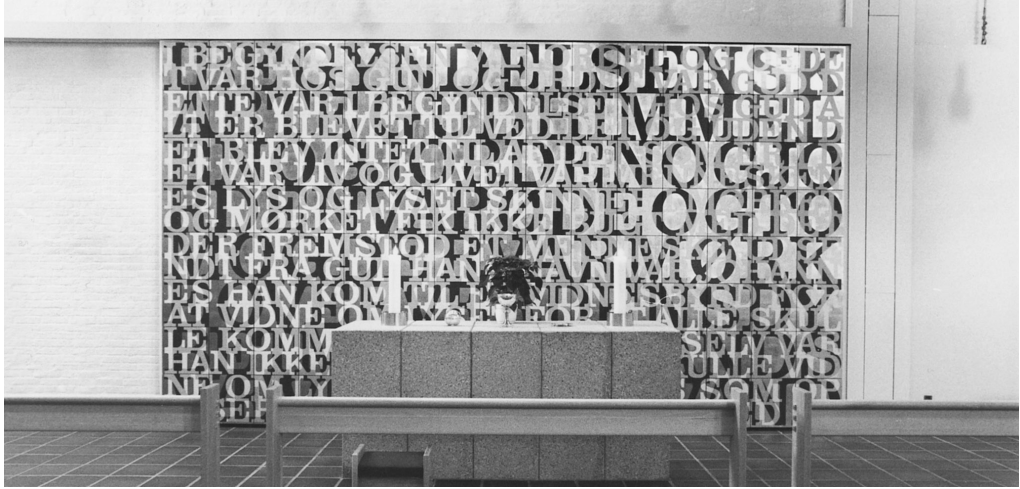
Sognepræst Poul Schmidt-Møller kunne tage det første spadestik den 17. februar 1982.

Grundstensnedlæggelse og rejsegilde

Den 3. august 1982 grundstensnedlæggelse i strålende sommersonne og med deltagelse af 50-75 mennesker.

Biskop K.C. Holm nedlagde den første sten, menighedsrådsformand, kontorchef Kaj Søby Christensen nedlagde den anden sten, og repræsentant for kirkens ungdomsarbejde (FDF) Jan Knudsen nedlagde den tredje sten.

Alteret i den nye Hjallese kirke.

De tre murede munkesten er henholdsvis fra Hollufgård, som er opmuret af sten fra den tidligere Hjallese Kirke, fra Dalum Kirke, hvorfra Hjallese Sogn blev udskilt samt sten fundet under udgravningen til kirken.

I oktober 1982 blev der holdt rejsegilde for håndværkerne og menighedsrådet.

Valg til menighedsrådet

Valg til menighedsråd for Hjallese Kirke-distrikt den 26. april 1983. Forinden var der afholdt offentligt opstillingsmøde den 15. marts 1983 i kirkeannekset i Dalum. Der blev ikke foretaget en fællesopstilling.

Til valget den 26. april 1983 var der indleveret to kandidatlistes: Kandidatliste 1 »Kirkelig fællesliste« med femten kandidater og Kandidatliste 2 »Beboerlisten« med syv kandidater. Der skulle vælges tolv medlemmer til menighedsrådet.

»Kirkelig fællesliste« fik valgt ni medlemmer:

- Kontorchef Kaj Søby Christensen
- Plejer Grethe Rønn
- Husholdningsleder Kirsten Nygaard

- Købmand Kirsten Grønlund Andersen
- Sygeplejerske Hanne Keinicke
- Malermester Peter Aggerbo
- Overportør Paul Bøgh
- Gårdejer Viggo Rasmussen
- Lærer Knud Kirketorp
  - »Beboerlisten« fik valgt tre medlemmer:
- Lektor Georg Søndergaard
- Cand. Agro Jan Wilhelm Wolffhechel
- Overlærer Frans Wedel Bay

Kirkens indvielse

Den 11. september 1983 blev Hjallese Kirke indviet.

Indvielsen fandt sted kl. 10.00, men allerede en halv time før sendte fire blæsere fra Odense Byorkester trompettoner ud fra kirketårnet.

Højtideligheden indledtes med en procession af menighedsrådsmedlemmer og præster med biskop K.C. Holm og stiftsamtmænd Louis Anker Heegaard i spidsen.

Processionen bar kirkens hellige kar og bøger med sig, og de blev placeret på alter og døbefont. Til ritualet hørte, at al-

Hjallesø Kirke med Dannebrog i forgrunden fotograferet i 1996 af Lars K. Mikkelsen.

ter, døbefont, prædikestol og orgel indvi- edes med korte bønner, der vekslede med salmesang, trompetspil og orgelmusik.

Indvielsen blev fulgt af en gudstjense- ste ved sognepræst Poul Schmidt-Møller. Sidste del af kirkeindvielsen var en re- ception, hvor menighedsrådsformand Kaj Søby Christensen bød velkommen. Velkomsten fulgtes af lykønskninger og gaver fra forskellige.

Ca. 700 mennesker tog deres nye kir- ke i brug. Der var siddepladser til om- kring 500, så man måtte stå op i kirken, våbenhuset og gangene.

Dagen sluttede med en orgelkoncert ved kirkens nye organist Lydia Zacha- riassen.

Kirkens aktiviteter i de forløbne år

Af aktiviteter i kirken har der været mange i kirkens 25 års liv, og det er der stadig.

Der kan nævnes f.eks.: Børne- ung- doms- voksenkor, konfirmander med konfirmandklub, minikonfirmander,

filmklub for børn, hvor der kom flere hundrede børn - cyklerne lå i et bredt bælte omkring det meste af kirken, lyd og lærred for unge mennesker med mu- sik og film, FDF/FPF, KFUK-spejderne, KFUM-spejderne, koncerter af forskel- lige arter, sogneaftener, filmsdag, fami- liedag, hvor man fejrede kirkens fødsels- dag, sangaftener, eftermiddagsklubben, Kirkens Korshærs basar, mødregruppe, pensionistgymnastik, Fyns Amatør Symfoniorkester, tidligere blev der holdt nytårsaften i kirken, korstævne, gudstje- neste af forskellige arter o.s.v.

I september 2008 fejres kirkens 25 års jubilæum, og der udkommer et ju- bilæumsskrift.

Præster ved Hjallesø Kirke i de første 25 år:

- Poul Schmidt-Møller
- Knud Riis
- Bent Nielsen
- Kirsten Jørgensen
- Karsten Højrup Petersen
- Lisbeth Petersen
- Kristian Lund Petersen
- Bente Hjul Johannessen
- Marianne Nørsøller

Menighedsrådsformænd ved Hjallesø Kirke i de første 25 år:

- Kaj Søby Christensen
- Jan Wilhelm Wolffhechel
- Knud Christiansen
- Frans Wedel Bay

Ivar Vestergaard, Urtehaven 6, 5260 Odense S var kordegn ved Hjallesø Kirke i ca. 20 år.

Da Dalum Kirke fik sit toilet

Af Verner Andersen

Inkassator Poul Jørgensen (f. 1921) blev ved kommunalvalget i 1958 valgt ind i Dalum Sogneråd for Socialdemokratiet. Han fik sæde her i tre valgperioder.

De nyvalgte fik et af de små nemme udvalg som Boligudvalg eller Rotteudvalg som arbejdsområde. Poul Jørgensen fik Kirkeudvalget. Dalum Kommune havde i 1912 købt Dalum Kirke. Det var en af de få kirker, der på det tidspunkt stadig var i privateje.

Poul Lys, som han blev kaldt, aflæste elmålerne og opkrævede betaling for for-

bruget. Folk kendte ham, og han kendte sognet godt.

Planerne om et toilet inde i kirken

Han vidste derfor, at der i lang tid havde været et ønske om at få et toilet inde i kirken. Man måtte benytte et gammeldags das, der lå i et hjørne af kirkegården, hvor personaletoiletet står i dag.

Der havde været arbejdet intenst med sagen. Der havde endog været planer om at grave et toilet ned under jorden med den begrundelse, at en bygning ville skæmme kirken.

Kirken var fredet i klasse A, og det var

De to kombattanter: til venstre provst Kaj Rasmussen og til højre Poul Jørgensen.

Det tidligere toilet på kirkegården eksisterer stadig – dog ikke som toilet

derfor vanskeligt at få lov til at foretage indgreb nogen steder i kirken.

Selveste kirkeminister Bodil Koch havde været herovre og se på forholdene. Det skyldtes nu nok, at hun var veninde med Thora West, der var medlem af sognerådet, og gift med Jørgen Hansen, der i 1954 blev kaldskapellan i Dalum Kirke.

Poul Jørgensen lovede derfor sig selv, at Dalum Kirke skulle have et toilet, inden valgperioden på fire år var gået.

Planerne stødte på modstand

Han havde mange forslag, men opdagede snart, at de alle strandede på provst Kaj Rasmussens modstand. Han havde været kirkebogsførende præst ved Dalum Kirke fra 1937. Han var formand for menighedsrådet.

Poul Jørgensen havde samtidig kontakt med kgl. bygningsinspektør Knud

Lehn Petersen, som sidst i 1920'erne havde restaureret kirken for kommunen.

Poul Jørgensen lagde pres på Lehn Petersen: Det kunne ikke være rigtigt, at de fine gæster ved bryllupper skulle vade over en pløret kirkegård i deres fine højhælede sko for at komme på et gammeldags das. Poul Jørgensens argumenter og energi overbeviste arkitekten.

Arkitektforslaget

Lehn Petersen udarbejdede et forslag om et toilet under søndre del af orgelpulpituret. Adgangen skulle ske fra venterummet gennem en åbning udhugget i skibets vestmur.

Det var et alvorligt indgreb i det gamle, velbevarede og fredede murværk. Derfor kom overinspektør Aa. Roussel fra Nationalmuséet på besigtigelse.

Poul Jørgensen husker, at gæsten stillede sig diplomatisk med ryggen til den

omtalte mur, og Poul Jørgensen var overbevist om, at han ville få den nødvendige tilladelse. Nationalmuseet tiltrådte om end med beklagelse.

Næppe var Poul Jørgensen kommet hjem, før han havde provst Rasmussen i røret: Hvis De har fået det indtryk, at De vil få lov til bryde igennem, så vil jeg godt sige, at det skal De ikke forvente!

Den anden løsning

Lehn Petersen arbejdede imidlertid også med en anden løsning, hvor toilettet blev indrettet i selve venterummet. Denne løsning havde den fordel, at den var lettere at realisere.

Lehn Petersen turde heller ikke garantere, at toilettet kunne gøres helt støjfrit ved den først foreslåede mulighed. Provst Rasmussen mente nemlig, at det kunne høres inde i kirken, når der blev trukket i snoren. Han ville ikke høre på argumenter om moderne lydisolering.

Afgørelsen

Kirkeudvalget bad Dalum Sogns Menighedsråd om en udtalelse. Menighedsrådet udtrykte sin tilfredshed med, at denne opgave blev løst på en tiltalende måde, men tog ikke stilling, hvilke forslag der skulle vælges. Sognerådet godkendte derefter forslag I.

Efter nytår tilbagekaldte Aa. Rousell imidlertid sin godkendelse, hvorefter sognerådet om end med beklagelse accepterede forslag II.

I februar 1959 sendte Knud Lehn Petersen forslag til indretning af toilet i venterummet.

Der blev taget en 80 – 100 cm af våbenhuset. Det var nødvendigt, at døren

åbnede ud ad. Der blev lidt diskussion om det formålstjenlige med et dørstop.

Lehn Petersen mente, at det kunne være lidt farligt, idet man kunne falde over det i halvmørket. Poul Jørgensen foreslog, at der så blev installeret lys i dørstoppet. Det blev dog ikke nødvendigt.

Teknisk Forvaltning skulle give arkitekten besked om lys, vand, kloak og ventilation. Det viste sig nødvendigt at forbedre afløbsforholdene.

Det krævede en tilladelse fra menighedsrådet til at grave på kirkegården, men den blev givet uden sværdslag. Teknisk Forvaltning udarbejdede et overslag, hvorefter kirkeudvalget søgte om bevilling til arbejdet, hvilket sognerådet bevilligede i maj 1959.

Næsten samtidig forelå den endelige projektbeskrivelse fra arkitekten, som ligeledes blev godkendt af sognerådet.

I juli forelå Nationalmuseets godkendelse. I august forelå også Kirkeministeriets godkendelse, som sognerådet sender til Knud Lehn Petersen sammen med forslag til håndværkere.

Den 1. september 1959 kan Knud Lehn Petersen endelig invitere stadsingeniøren til byggemøde.

Utrykte kilder:

Dalum Hjallese lokalhistoriske Arkiv:

Interview med Poul Jørgensen udført af Grethe Meier.

Dalum Præstegård:

Materiale fra Dalum Kommunes Tekniske Forvaltning

Verner Andersen, lic.pharm., Fredens Alle 28, 5250 Odense SV, apoteker ved Dalum Apotek 1973-1999

Dalum Rådhus. Taget i brug i 1940.

Dalum Rådhus. Før, nu og i fremtiden

Af Henning Jespersen

På adressen Dalumvej 95 ligger et bygningskompleks, som ejes af Odense Kommune, og som i mange år har haft flere funktioner. Den gamle rådhusbygning har efter kommunesammenlægningen i 1970 været områdekontor.

Siden starten i 1940'erne har der været kommunalt bibliotek, som op gennem årene blev betjent af flere kendte personer i Dalum. Der var tale om Olga Brandt, i mange år ansat på teknisk forvaltning, og lærerne Cilius Petersen og David Andersen.

Senere kom der en bibliotekslov med krav om faguddannet bibliotekspersonale. I den forbindelse blev bibliotekar Johannes Daubjerg ansat som leder og fru Helle Daubjerg som børnebibliotekar. Lokalerne blev i 1966 i øvrigt moderniseret for »det pæne beløb« af 110.000 kr.

Desuden har der i længere tid end bibliotekets virksomhed på stedet været klublokaler og baneforhold til medlemmer af Fruens Bøge Tennisklub (stiftet sept. 1930).

Det første klubhus på Dalumvej 95 blev bygget i 1952 ved frivillig arbejdskraft. Den første hal blev bygget i 1980, og primo 2000 blev hal 2 og et nyt klubhus taget i brug.

Finansieringen havde klubben tilvejebragt med et kommunalt tilskud på 2- til 1 krone.

Desuden har Dalum Idræts-Forening (stiftet 28. juni 1931) til huse i bygningen længst væk fra Dalumvej. Senere blev der ved siden af deres klubhus opført en materialegård med værksted til kommunens park- og vejvæsen.

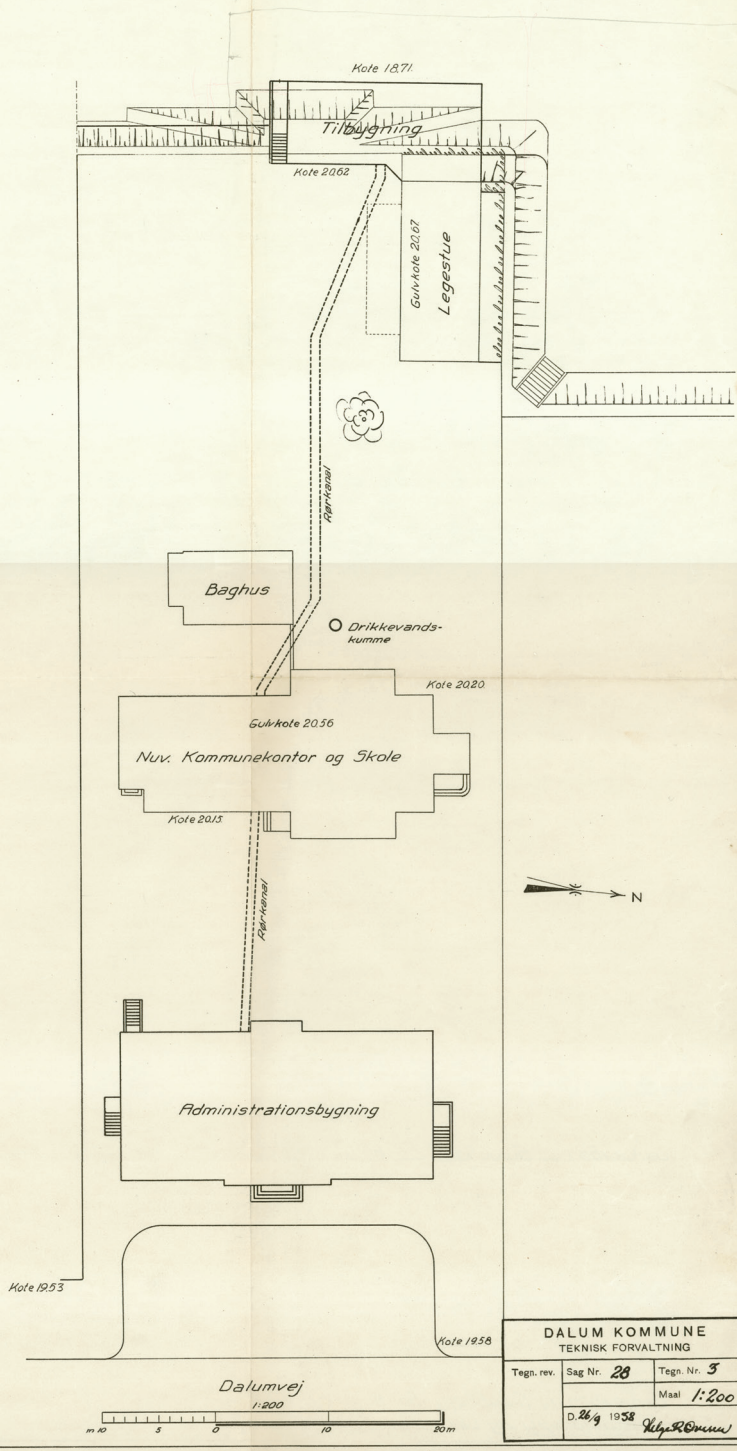
Siden kommunesammenlægningen har komplekset også indeholdt Områdekantordalrum med decentrale administrative funktioner i den gamle rådhusbygning.

Pavillonerne i naboskellet ind til nr. 97 er blevet bygget i den mellemliggende periode – også til områdekontor.

Lokalhistorisk arkiv fik ved starten i 1979 et lokale stillet til rådighed på 2. sal i det gamle rådhus. Det blev til 2 lokaler i 1986, men i marts måned 1990 flyttede arkivet til de nuværende lokaler.

I årene forud havde kommunekonto-

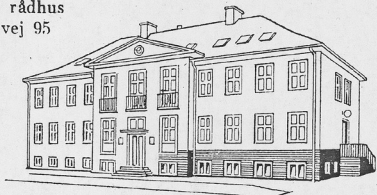
Situationsplan for Administrationsbygning og Tilbygning til Legestuen

DALUM KOMMUNE TEKNISK FORVALTNING		
Tegn. rev.	Sag Nr. 28	Tegn. Nr. 3
		Maal 1:200
	D. 26/9 1958	Kj. R. Ørnum

Dalum kommunale badeanstalt

Dalum rådhus
Dalumvej 95

Når De har aflagt besøg i rådhusets stueetage og betalt Deres skat med glæde — bliv så endnu mere glad ved at tage et bad.

Badeanstalten er i rådhusets kælderetage — og der er bade for enhver pengepung.

Abningstider:

Damer: fredag kl. 14 —21.

Herrer: lørdag kl. 11¹/₂—19¹/₂.

Naar de nu alligevel er klædt af til skindet

Når De har aflagt besøg i rådhusets stueetage og betalt Deres skat med glæde — bliv så endnu mere glad ved at tage et bad.

(Kommunal badeannonce i Dalum Hjalles Avis).

ret og Dalum skole (ophørt 1952) været placeret i den del af bygningskomplekset, som frem til 2008 har indeholdt biblioteket.

Rådhusområdet som kulturhus for den sydvestlige bydel

Anledningen til artiklen her i årsskriftet er Odense byråds beslutning den 6. juni 2007 om at ændre det gamle rådhusområde i Dalum til et kulturhus for den sydvestlige bydel.

Der skal derfor gøres plads til flere nye borgerrelaterede funktioner i det fremtidige bibliotek. Den 1. december 2007 lukkede Sanderum Bibliotek beliggende

på Sanderumvej samt bogbussen, og en sammenlægning af lokalbibliotekerne i Dalum og Sanderum var en realitet, hvorefter biblioteket i Dalum har fået ændret status til distriktsbibliotek.

Der blev ultimo 2007 startet omfattende bygningsændringer i det gamle rådhus, og i løbet af byggeperioden vil en stor del af bygningerne på parcellen også blive ombygget til en tidssvarende anvendelsesmulighed.

Pavillonerne vil derfor også undergå forandringer til at kunne huse funktionerne i Børn- og Ungeforvaltningens distriktskontor. Arkitekterne bag ændringerne har forsøgt at bringe det gamle rådhus tilbage til det oprindelige udseende med store rum. Og hoveddøren bliver igen sat i facaden.

Budgettet for hele projektet er beregnet til 20¹/₂ mio. kr. til materiale- og håndværkerudgifter, inventar, skiltning, rådgivning, genhusning under byggeri mm. med en hel del logistik, inden biblioteket og kulturcentret kan åbne i nye omgivelser medio 2008 i det gamle rådhus.

I projektet er der også medtaget udgifter til udendørsarealerne, men hvor omfattende det bliver, er ikke beskrevet detaljeret i beslutningsgrundlaget.

Dalum Rådhus

Den fine, røde nyklassicistiske og symmetriske murstensbygning med facade til Dalumvej, har fra ibrugtagelsen i 1940 til kommunesammenlægningen i 1970 fungeret som rådhus. De første streger hertil 'blev slået' i 1938 på daværende kommuneingeniør, Helge R. Ovesens (1933-1970) tegnebord.

Da rådhusets dør efter kommunesammenlægningen i 1970 næsten symbolsk blev muret til – en æra var forbi. På pladsen foran rådhuset ses skulpturen Guapa, udført af billedhuggeren Gottfred Poul Georg Eickhoff.

I arkivet er der fundet detaljerede tegninger og beskrivelser til projektet. Rådgivende ingeniør var M. Gustavsen, Frederiksgade, Odense.

Bygningen skulle opføres til daværende Dalum Kommunes Sogneråd, med papirarbejder og sognerådsformand P. M. Madsen for bordenden samt til den kommunale administration i forstaden til Odense.

Dalum-Sanderum Kommune blev delt i 1909

Industrialismen havde holdt sit indtog i daværende Dalum-Sanderum Kommune med etableringen af Dalum Papirfabrik i 1874, men i 1909 blev Dalum og Hjallesø adskilt fra Sanderum.

Befolkningstallet var stigende – fra 1.761 i 1909, med 5.537 i 1934 til 11.152 i jubilæumsåret 1959. Det gav mange nye udfordringer, i starten tilflytterne fra den store nabo samt sociale forhold og skoleudvikling. Det skulle sognerådet omsætte til service for borgerne, så det krævede bl.a. plads til udvidelse af de administrative funktioner. På den tid indfandt

skatteborgerne sig jo også på rådhuset for at udrede mellemværendet.

Offentlig badeanstalt

I en del af rådhusets kælder blev der samtidig indrettet offentlig badeanstalt til styrkelse af borgernes almene sundhedstilstand. I de år var der ikke mange husstande, der havde indrettet badeværelse, så »etagevasken« derhjemme kunne nu blive suppleret.

Det foregik på den måde, at man ved betalingen fik udleveret en lille pose med sæbepulver samt en tot træuld – det var altså før gel og tilsætningsstoffer.

Efter afklædningen gik man ind i det fælles baderum, hvor man gik hen til et stålbordsarrangement med en stålvaskebalje, hvori sæbepulveret blev opløst.

Der var også mulighed for et rigtigt dampbad. Bademester Sigurd Hansen og medhjælperen havde en ekstra funktion, da badegæsterne efter anmodning kunne blive skrubbet på ryggen med træulden.

Der var stor interesse for bademuligheden, hvor kvinder havde adgang om fre-

Kommunekontoret i 1934. Personalet var kæmner Christiansen, folkeregisterfører Schou og frk. Sørensen, der forestod socialvæsenet. Kommunekontoret lå i stueetagen i den bygning, hvor biblioteket nu er beliggend

dagen kl. 14-21 – mænd om lørdagen kl. 11½ - 19½. Skoleeleverne fik adgangsbillet til et ugentligt bad.

Tilbygning til »legestuen«

Samtidig skulle »legestuen« have en tilbygning – dengang også anvendt til gymnastiksal – og var placeret i hjørnet mod tennisbanerne og idrætsbanen. Den øverste etage i denne tilbygning skulle dengang indeholde skolens lærerværelse, bad og omklædning samt undersøgelseslokale til skoleelevernes årlige sundhedstjek, som blev foretaget af skolelæge Povl Vinter og sundhedsplejerske fru Sommer.

I kælderetagen skulle etableres toiletfaciliteter også til eleverne samt badefaciliteter til sportsudøverne. Vinkelbygningen er i dag lokaliteter for Dalum Idræts-Forening.

Den totale byggesum blev i 1940 opgjort til i alt 203.092,89 kr., så der var andre håndværkerpriser dengang.

Den nuværende biblioteksbygningens anvendelse

Omkring 1960 blev teknisk forvaltning flyttet fra rådhuset til en del af de nuværende bibliotekslokaler samt ovenpå det nuværende bibliotek.

I stueetagen var vej- og kloakafdelingen placeret, og på 1. sal var mødelokale for teknisk udvalg samt kommuneingeniørens kontor med administration samt byggesagsafdeling.

Oppe i tagetagen var der i flere år indrettet en beboelse, men lejligheden er nu nedlagt.

Den øverste etage i den lave del af biblioteksbygningen fungerede i en årække først som lærerbolig siden som bolig for skolepedel Aage Larsen, rådhusbetjent Kurt Kalhauge og derefter Dalum Idræts-Forenings kantinebestyrer John Hansen med familie.

I 1990 blev det domicil for lokalhistorisk arkiv, og byrådet har besluttet, at

Bygningen som i dag rummer bibliotek, arkiv og kontor for dagplejeadministrationen. Billedet er fra 1920'erne, hvor der var have foran bygningen ud mod Dalumvej.

arkivet efter nogle små bygningstilpasninger kan fortsætte i lokalerne.

Nærpolitistation

Efter Dalum Skoles lukning i 1952 blev lokalerne med lærerværelse og skolelæge udlejet til nærpolitistation. Til stor glæde for bydelens borgere.

Efter kommunesammenlægningen flyttede teknisk forvaltning ud af lokalerne over bibliotekets indgang, og lokalpolitistationen flyttede hertil. Denne funktion blev nedlagt 1. oktober 2005.

Skulpturen Guapa

På pladsen foran det gamle rådhus er skulpturen Guapa i bronze placeret i 1959 i anledning af Dalum Kommune's 50 års jubilæum – udført i 1942 af kunstneren, professor Gottfred Poul Georg Eickhoff (1902-1982 - født i Randers).

Navnet Guapa er spansk, inspireret af Hemingways frihedssøgende partisankvinde i romanen »Hvem ringer klokkerne for?«. Skulpturen, som er skabt i krigstid, mens Danmark var besat af tyskerne, skal ses som et symbol på styrke trods undertrykkelse. En høj, stående kvinde (195 cm) med

bred fodstand og armene liggende tæt ned langs siderne, med hænderne hvilende på det øverste af benene. Armenes og benenes lige linjer, der går som en forlængelse af hinanden, er med til at understrege den geometriske opbygning, kun afbrudt af hovedets lette bøjning. Figuren udstråler en monumental og alvorfuld ro. Fjern og nær på samme tid.

Det har vist sig, at en tilsvarende skulptur er placeret i Øregård Park, erhvervet i 1959 af Gentofte Kommune og placeret bag kommunens hovedbibliotek.

Kilder:

Dalum Sogns Historie ved Jacob Hansen og Knud Mortensen

Dalum-Hjallese Bogen 1996 ved Anders W. Berthelsen

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv

Fruens Bøge Tennisklubs hjemmeside

Fyens Stiftstidende

Gentofte Kommunes hjemmeside

Henning Jespersen er næstformand i Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forening.

Inger Desmareth og hendes søskende, som alle kom på nonnernes børnehjem.

Erindring om opvækst på nonnernes børnehjem

Af Jytte Raun

For mange har det at komme på børnehjem sikkert været opfattet som en straf. Det var i hvert fald ikke noget, man ønskede sig. Sådan har det sikkert også været for Inger Desmareth og hendes to mindre søskende, da de blev anbragt på et børnehjem i Odense, som blev drevet af nonnerne på Dalum Kloster.

Det var selvfølgelig ikke for at straffe børnene, men af simpel nødvendighed for deres far, som ikke magtede at opdrage tre mindreårige børn, efter at moderen havde forladt hjemmet. Farmoderen havde forsøgt at få lov til at tage børnene til sig, men fik afslag på grund af hendes dårlige helbred.

Sognets præst havde forbindelse til Sct. Hedvigssøstrene på Dalum Kloster, og han sørgede gennem børneværnet for, at børnene kunne komme til nonnernes

børnehjem på Nonnebakken i Odense. Børnehjemmet flyttede nogle år senere til Bjerregårdsvej 9, hvor Børnecentret Børneborgen i dag holder til.

Det kan synes underligt, at børnene blev anbragt på et katolsk børnehjem, når familien ikke var katolikker. Inger kender ikke grunden, men måske har det været den eneste mulighed på det tidspunkt?

Opdragelsen

Børnene blev i hvert fald i høj grad præget af den katolske tro, for hverdagen på børnehjemmet fulgte faste rutiner med bøn og andagter flere gange om dagen.

Nonnerne, som blev kaldt børnesøstre, sørgede ikke kun for børnenes behov med hensyn til mad og tøj, men også for deres opdragelse, som var meget streng. »Det var ingen dans på roser«, som Inger udtrykker det. Der tåltes in-

Børnehjemmet på Bjerregårdsvej

gen modsigelser eller uartigheder, så blev der givet ørefigner.

Inger fortæller, at hun var meget kræsen og derfor tit sad alene tilbage ved middagsbordet med sin uspiste mad. Hun fik ikke lov at gå fra bordet, før det hele var spist.

Om morgenen skulle de alle have en skefuld torskelevertran, som Inger havde meget svært ved at få ned. Så blev den hældt i havregrøden, som skulle spises op, inden hun kunne gå i skole. Det var en dagligdags begivenhed, at hun derfor kom for sent i skole, og når de andre børn hørte årsagen, blev hun drillet og kaldt nonnebarn.

Hendes lillesøster, der var 1 år yngre, og en dreng fra børnehjemmet gik i samme klasse som Inger, og de skulle følges til og fra skole. Nonnerne vidste nøjagtigt, hvor lang tid det tog at gå hjem fra skole, og det var ikke tilladt med nogen former for svinkeærinder, så blev de straffet.

Det var ikke tilladt at tage kammerater med hjem fra skole, der var børn nok i forvejen, fik de at vide.

Et led i deres opdragelse var også, at de alle modtog danseundervisning. En danselærer kom til børnehjemmet og underviste alle børnene. Det var dog ikke alle, der var lige begejstrede for at danse, og nogle pjattede og var uopmærksomme. Når danselæreren var gået blev alle – både de skyldige og uskyldige - stillet op på række og skulle række hænderne frem, hvorpå de fik slag med en bøjle som straf. Denne kollektive straf følte Inger var meget uretfærdig, men hun kunne ikke gøre noget ved det.

Når børnene blev vækket om morgenen, skulle de gøre morgentoilette og iklædes deres dagligtøj, og sengen skulle redes. Herefter samledes alle børnene sammen med nonnerne i stuen, hvor der blev holdt en andagt, hvor alle skulle knæle og bede, inden de kunne sætte sig til morgenbordet, som indledtes med bordbøn.

Efter morgenmaden gik skolebørnene ned i kælderen, hvor de havde hver sit skab, og her klædte de så om til skoletøj, inden de begav sig til skole. Alle gik i almindelig folkeskole.

Nonnerne og børnehjemsbørnene stillet op til fotografering sidst i 1950'erne.

Der blev ikke gjort nogen forskel på eleverne i skolen, undtagen da de nåede til de større klasser, hvor der blev givet sexualundervisning. Det forbød børnehjemmet, at deres børn deltog i.

Den religiøse påvirkning

Den religiøse påvirkning af børnene var meget stor. Hver søndag var det en selvfølge, at alle fulgtes til fods til Albani Kirke til messe.

I højre side af kirken sad nonnerne, og i venstre side sad børnene, som havde fået strenge ordrer på, at de skulle sidde stille og kun kigge fremad mod alteret og præsten. Hvis nogen havde været for urolige under messen blev det straffet,

når de kom hjem.

I maj måned var der hver aften aftenandagt i kirken. Også her skulle børnene deltage.

De oplevelser andre børn havde sammen med deres familier manglede børnehjemsbørnene. Deres oplevelser var helt anderledes, men det betød ikke altid, at de var ringere. Børnehjemsbørnene deltog i mange begivenheder, som andre børn ikke havde mulighed for.

Inger nævner, hvordan de altid glædede sig til Børnehjælpsdagen, hvor alle børnene var engageret. De fik hvert år nyt fint tøj, og de deltog i optøget gennem byen. De solgte også lodsedler, og i det hele taget husker Inger Børnehjælps-

Inger Desmareth står yderst til højre i første række.

dagene som festlige dage, hvor de var i centrum.

Hvert år i maj samledes hele Odenses katolske menighed i Dalum Klosters park til messe, hvor børnene deltog i optog til forskellige grotter i parken, hvor der var statuer af jomfru Maria, og hvor der blev bedt.

Pigerne havde hvide lange kjoler på og blomster i håret. De bar kurve med blomster, som de skulle strø ud på gangene, og de sang, mens de bevægede sig rundt i parken. Det var også en årlig begivenhed, som børnene glædede sig til.

En gang om året kom de større børn også med på udflugt til Øm Kloster, hvor alle landets katolikker mødtes til messe.

Det var en festdag, hvor de var fint klædt på, og pigerne havde haft papillotter i håret, så de fik fine krøller.

De havde madpakker med og som noget helt specielt fik de sodavand og slik. Hele menigheden fra Albani Kirke kørte i bus, og der blev bedt med rosenkrans og sunget hele vejen til Øm Kloster.

Det var en hel speciel oplevelse, når et af børnene blev udvalgt til »brudepige« for en nonne, som havde »sølv-, guld- eller diamantbryllup«, hvilket vil sige, at vedkommende havde været nonne i 25, 50 eller 60 år.

Børnene fik at vide, at disse dage blev fejret, fordi den dag de blev nonner blev de gift med Vorherre. Det var børnesø-

strene, der valgte, hvilken pige fra børnehjemmet, der skulle være »brudepige«. Inger prøvede det en gang til et diamantbryllup, hvor hun blev klædt fint på og deltog i højtideligheden i kirken. Senere var der festligheder på klosteret, men her måtte »brudepigerne« ikke deltage.

Sommerferier

Sommerferierne blev tilbragt i klosterets sommerhus ved Gl. Brydegård på Vestfyn. Hele børnehjemmet tog altså på landet, og som noget særligt var der en mandlig præst med. Han boede selvfølgelig for sig selv, men skulle forrette messe i en lille kirke, der var ved sommerhuset.

Inger husker tydeligt, at det var noget særligt, for de var slet ikke vant til mandligt selskab. Når der blev gået aftentur kappedes de store piger om at gå på hver side af ham.

Ellers fulgte hverdagen de samme ritualer som inde i byen med andagter og bøn, men også strandture og badning.

Julehygge

Julen var en anden dejlig tid. Juleaften blev altid fejret på børnehjemmet den 23. december, for nogle af børnene tilbragte den 24. hos deres familie.

Den 23. december var børnenes familier inviteret, og der var gæster fra kommunen og andre repræsentanter, som havde noget med børnehjemmet at gøre.

Inden festlighederne om aftenen skulle børnene sove til middag, så de kunne være friske til om aftenen. Inden da havde de fået risengrød med øl og saftvand.

De fik deres festtøj på og aftenen indledtes med, at alle børnene gik i procession oppe fra 2. sal og ned til stuen, imens de sang indøvede julesalmer.

Der var juletræ og julekrybbe, og børnene opførte et julespil. Der var selvfølgelig også uddeling af gaver, som var lagt frem på gaveborde i dagligstuen. Inger husker tydeligt, hvor travlt nonnerne havde haft i december, for de havde låst sig inde for at sy bunker af dukketøj til de dukker, pigerne som regel fik i julegave. Det var en hyggelig og højtidelig aften.

Katolske mærkedage

Der var også traditioner, som Inger gerne havde undværet, men børnene havde ikke mulighed for at vælge fra – de skulle deltage.

En af dem var, når en nonne eller præst døde. Børnehjemsbørnene fik fri fra skole, så de kunne deltage i processionen for den døde.

De var iklædt hvide kjortler og havde lys i hånden. Processionen gik fra kapellet på Sct. Josephs Hospital på Hjallesvej til Albani Kirke, og børnene havde fået at vide, at de ikke måtte smile eller vise andre følelser end sorg.

Inger synes, det var meget ubehageligt, og det gjorde et dybt indtryk på hende, så meget at hun selv i dag føler ubehag og er meget nærtagende med hensyn til den slags højtideligheder.

En lignende begivenhed Inger mindes med blandede følelser indtraf hvert år i november, hvor børnehjemmets børn deltog i en procession rundt til de katolske grave på kirkegården, hvor de sang og præsten bad og velsignede og svingede røgelseskarret over hvert gravsted.

Børnene skulle deltage, og de måtte ikke tale på kirkegården, for de døde kunne høre dem, fik de at vide.

Ingers konfirmation

Inger var altså opdraget i den katolske tro, og det var derfor lidt underligt for hende, da hun skulle konfirmeres.

Hun gik til konfirmationsforberedelse ved domprovsten ved Sct. Knuds Kirke, for hun var jo protestant og skulle konfirmeres der.

Hun blev engang inviteret med hjem til domprovsten og hans kone, som var meget flinke ved hende, og hun husker, at domprovsten roste hende, fordi hun kendte så meget til det religiøse, men det havde jo været en naturlig del af hendes hverdag hele barndommen. Åge, som hun gik i klasse med, var også protestant, og han skulle konfirmeres samme dag som Inger. De fulgtes ad til fods fra børnehjemmet til Sct. Knuds Kirke, for ingen af dem havde familie, som kunne hente dem.

Inger husker, at hendes far var til stede ved konfirmationen i kirken. Bagefter var der sammenkomst på børnehjemmet, hvor deres familier var inviteret, men det bedste ved dagen var overraskelsen, da hendes farmor inviterede Inger med hjem, hvor hun ville holde en konfirmationsfest for hende i hjemmet for den nærmeste familie.

Inger stod sin farmor meget nær og er sikker på, at hun er hendes skytsengel.

Tilbageblik

For Inger og hendes søskende var der ellers meget lidt kontakt til familien. Moderen hørte de intet fra, og faderen

besøgte dem kun nogle få gange, og en sjælden gang havde farmoderen overskud til at have dem på besøg.

Så blev de sat på toget til Kerteminde og tilbragte en week-end der, men Inger husker, at der altid var gråd og skrig, når de skulle tilbage, og det tog på både børnene og farmoderen.

Når Inger ser tilbage på sin barndom og tidlige ungdom, er det med blandede følelser. Hun synes, at nonnerne sørgede godt for børnene med hensyn til de daglige fornødenheder, og de var altid meget pæne i tøjet. Nonnerne var dygtige til at sy, og der var altid tøj til alle formål. Med hensyn til det materielle led de absolut ingen nød.

Den meget strenge opdragelse synes hun heller ikke, hun har taget direkte skade af, men hun savnede i høj grad kærlig omsorg og forståelse.

Nonnerne havde ingen forudsætninger for at opdrage børn, men fulgte de regler, der var opsat uden at skele til det enkelte barns behov for en erstatning for den mistede forældreomsorg. Inger udtrykker det således: »Når vores forældre ikke ville have os, var børnehjemmet en mulighed«

Kilder:

*Skriftlig erindring af Inger Desmareth
Interview med Inger Desmareth (Video-
optagelse/DVD)*

*Begge kilder i Dalum-Hjallese Lokal-
historiske Arkiv*

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Forenings bestyrelse

Formand: Poul Nielsen, Søparken 46, 5260 Odense S, Tlf. 65 92 04 32

Næstformand: Henning Jespersen, Ellekærshaven 46, 5250 Odense SV,
Tlf. 66 17 44 37, rebo@stofanet.dk

Kasserer: Aksel Petersen, Margrethes Alle 34, 5250 Odense SV,
Tlf. 66 13 31 67

Sekretær: Lise Søndergaard, Ligustervænget 2, 5250 Odense SV,
Tlf. 66 17 08 27, LSN@stofanet.dk

Bestyrelsesmedlem: Lars Hagensen, Frue Kirke Stræde 14, st.,
5000 Odense C, tlf. 66 17 97 73, LHHA@km.dk

Dalum-Hjallese Lokalhistoriske Arkiv

Arkivleder: Jytte Raun, Ahornvej 51, 5250 Odense SV, Tlf. 66 17 63 09,
palleraun@mail.dk

Kasserer: Kurt Hansen, Solbærvej 6, 5260 Odense S, Tlf. 66 12 71 10,
kurt.trans@hjallesenet.dk

Arkivmedarbejdere:

Claus Berentzen, Mensalgårdsvænget 7, 5260 Odense S,
Tlf. 66 15 05 85, ceb@cdnet.dk

Birgit Carlsen, Lærkedals Alle 35, 5250 Odense SV, Tlf. 66 17 40 47

Kirsten Eriksen, Zachariasvej 2, 5260 Odense S, Tlf. 66 15 23 07

Margit Jørgensen, Bergendals Alle 30, 5250 Odense SV, Tlf. 66 13 86 40,
margit30@stofanet.dk

Poul Jørgensen, Bøgedals Alle 38, 5250 Odense SV, Tlf. 66 17 32 47

Inger Poulsen, Dalumvej 76 B, 5250 Odense SV, Tlf. 66 14 13 29,
inger.mp@stofanet.dk

Bent Rasmussen, Floravænget 17 st. th., 5250 Odense SV, Tlf. 66 17 35 87,
svalebo@tiscali.dk

Poul Bent Rasmussen, P.M. Madsensvej 7, 5260 Odense S,
Tlf. 66 15 09 40, pbal@galnet.dk

Dalum Kommunes byvåben udført af
heraldikeren Poul Warming.
Kalken symboliserer kirken og vandhjulet industrien.
Åen slynger sig gennem byvåbenet.